

Hovorna.

(O sporech advokátských.) V § 27, odst. 1. c. s. ř. praví se všeobecně, že se musí sporné strany dáti advokátem zastupovati v řízení před soudy sborovými první stolice, tedy před soudy krajskými, bez rozdílu, zdali spor se projednává před senátem nebo před samosoudcem, jakož i přede všemi soudy vyšší stolice, tedy před soudy vrchními a soudem nejvyšším, pročež se jmenují spory tyto s nuceným zastupováním advokáty jako procesními zmocněnci krátce „spory advokátskými“ (Anwaltprozeß).

Poněvadž svědci a znalcové nemají postavení stran ve sporu, ve kterém působí, nepotřebují ani v advokátských sporech nikdy zastoupení advokátem, a mohou svá oznámení, žádosti i rekursy sami podávati k soudu písemně nebo ústně do protokolu (§§ 348, 367 c. s. ř.).

Naproti tomu vedlejší intervenienti, ač nejsou stranou procesní, nabývají přistoupením k ní práva vyvíjeti činnost procesní ve prospěch její, majíce právní zájem na tom, aby ve sporu zvítězila, a mohou dokonce se svolením obou stran vstoupiti do sporu jako strana, pročež nutno důsledně i na ně vztahovati předpis o nuceném zastoupení stran advokáty, projednává-li se spor před soudy krajskými nebo vyššími (§§ 19, 27 c. s. ř.).

Tim více platí tato povinnost pro hlavní intervenienty, kteří žalobou uplatňují svůj nárok na věc nebo na právo, o něž byl již zahájen mezi jinými stranami spor, takže tyto obě jsou pak stranou žalovanou v novém sporu proti nim od hlavního intervenienta zahájeném, a hlavní intervenient jest pak žalobcem, a jako takový potřebuje za podmínek § 27 c. s. ř., tedy zastoupení advokátem (§ 16 c. s. ř.).

Norma o nuceném zastupování procesních stran advokáty jest však prolomena četnými výjimkami rázu osobního i věcného.

Pro své osoby jsou zproštěni povinnosti té ve sporech, v nichž vystupují jako strany procesní, pouze advokáti, notáři a osoby k úřadu soudcovskému způsobilé a skutečně u soudu dosazené a působící, avšak pozbývají všichni této výsady, stihne-li je během sporu, pro něž jinak jest předepsáno nucené zastupování advokátské, buď disciplinární trest výmazu ze seznamu advokátů, nebo zbavení úřadu, pensionování z trestu nebo propuštění ze služby (§ 28 c. s. ř.). Důsledně platí tyto předpisy i pro spory advokátské, v nichž tyto privilegované osoby vystupují jako hlavní nebo vedlejší intervenienti. Ve směru věcném nevztahuje se předpis o nuceném zastupování stran advokáty na řízení při prvních rocích věbec, takže mohou strany osobně i ve sporech advokátských k soudu se dostaviti a spor při prvním roku projednávat, dále na řízení před krajskými soudy ve sporech o nedobrovolný rozvod, o rozluku a neplatnost manželství, jako před věcně příslušnou první stolicí projednávanými, jakož i pokud zákon jinak neustanovuje ani na úkony procesní prováděné před soudcem dožádaným nebo k příkazu činným (§§ 27, odst. 2. a § 50, č. 2 j. n.).

Co se týká řízení ve sporech advokátských před soudcem dožádaným, tedy provádí tento pouze důkazy, výslechy nebo smírná jednání na žádost soudů procesních nebo soudce k příkazu činného, a zastoupení advokátem potřebuje při tom výjimečně jen ta strana, které nařídil soudce dožádaný, aby si přibrála advokáta jako procesního zastupce, poněvadž není sama schopna vyjádřiti se o předmětu sporu nebo

ústně projednávat, ale bez následků promeškání v případě neuposlechnutí, poněvadž důkazy jest pokud možno provést i když se nedostaví k roku za tím účelem nařízenému žádná ze stran (§§ 185, 284, 289 c. s. ř.).

To platí i tehdy, když nejvyšší, jako revisní soud, dal soudcem dožádaným provést šetření nebo důkazy potřebné k zjištění zmatečnosti odvolacího rozsudku nebo k zjištění podstatných vad řízení odvolacího (§§ 509, 503, č. 1 a 2, 289 c. s. ř.).

Jinak má se věc, když nalézacím senátem krajského soudu byl pověřen některý jeho soudce, zpravidla to jeho člen, aby provedl jako soudce k příkazu činný přípravné řízení probráním a urovnáním obšáhlé nebo složité látky procesní za osobní součinnosti sporných stran, nebo aby provedl důkazy připuštěné senátem, nebo konečně, aby dojednal a sepsal smír, neboť pro řízení před soudcem k příkazu činným jest výslovně předepsáno nucené zastoupení sporných stran advokáty, spojené s následky kontumačními, ledaže by se jednalo jen o pouhé provádění důkazů, které lze i před soudcem k příkazu činným provádět v nepřítomnosti stran nebo jejich zástupců procesních (§§ 248, odst. 2., 254 a 289 c. s. ř.).

Taktéž v bagatelních sporech soudců nebo proti nim jakož i o rušnou držbu těchže, jež patří výlučně před krajské soudy, a dále v bagatelních sporech advokátů nebo i jiných procesních zmocněnců vznesených na krajské jako elektivní soudy o odměnu za zastupování z hlavního sporu u těchto soudů projednaných, — není předepsáno nucené zastupování stran advokáty (§§ 79 a 94 j. n., čl. XIV. uvoz. zák. k j. n.). Totéž platí o řízení před krajským soudem o návrzích na udělení, uhasnutí a odnětí práva chudých ve sporech tam zahájených (§ 72 c. s. ř.), a o návrhu, aby týž soud jako soud procesní zřídil rozhodčího, když druhá strana odírá tak učiniti (§ 582 c. s. ř.).

Strany musí však býti ve sporech advokátských hned od samého počátku zastoupeny advokáty a sice tak, že hned žalobní spis, dále odpověď na žalobu a vůbec všechna podání ve sporu na soud vznášena od stran musí býti podepsána advokátem, a vrátí soud přípravné spisy straně k opravě, neobsahují-li podpisu advokáta, a není-li k žalobě přiložena plná moc procesní advokátova (§§ 3 a), 37, 75, 85 c. s. ř.).

Bylo-li podání vázáno lhůtou, jako na příklad žaloby o náhradu škody, o obnovu řízení, ze správy nebo žalobní odpověď, tedy ustanoví soud zároveň straně neproduktivní lhůtu, ve které může strana dodatečně si opatřit podpis advokátův a jeho plnou moc, a předložit soudu s právním účinkem, jako by tak byla učinila hned při prvním podání na soud (§§ 67, 72 c. s. ř.).

Dalším důsledkem nuceného zastupování procesních stran advokáty jest, že dostaví-li se strana v advokátském sporu jen sama bez advokáta k roku jednacím, nařízenému po prvním roku k projednávání sporu, ať před senátem nebo samosoudcem krajského soudu, nebo v řízení přípravném před soudcem k příkazu činným, pokud tento není pověřen pouhým prováděním důkazů, — tedy, že se pokládá rok od ní za zmeškaný, jako by se vůbec nebyla k němu dostavila (§§ 133, č. 3, 185, 244, 248, 254 c. s. ř., § 7 a) j. n.).

Zavede se tudíž, ovšem jen k návrhu dostavivšího se advokáta odporcová, proti straně takto za obmeškalou pokládanou řízení pro zmeškání (kontumační), při čemž však jest přihlížeti k procesnímu materiálu obsaženému v žalobě, odpovědi žalobní a dřívějších protokolech jednacích, takže jest připustiti důkazy tam nabízené o okolnostech pro spor rozhodných, ale s dalším přednesem jest strana vyloučena (praecludována) (§§ 144, 399, 401 c. s. ř.). V tom směru praví se v rozhodnutí Neiv. soudu z 26. března 1924, č. j. Rv I 127/24, č. 481 Sbírký Soudc. listů: „Zmeškání roku (v procesu advokátském) má v zápětí, že strana dostavivší se bez advokáta a takto rok zmeškavší, je z jednání vyloučena, tedy nemůže žádného platného prohlášení učiniti, také žádné

nové okolnosti nebo důkazy uváděti, ale zmeškání roku stranou jednou není soudy na překážku, aby jednal, k snesené již procesní látce aby přihlížel, aby připustil důkazy o sporných okolnostech, aby je provedl, a aby bral při rozsudku zřetel k výsledkům provedených důkazů (§§ 133 odst. 3., 144, 399, 401 c. s. ř.).“

Jinak má se věc, dostaví-li se strana bez advokáta v řízení právním před soudcem k příkazu činným, kdež jest rozeznávati, bylo-li tomuto svěřeno jen prováděti důkazy neb zároveň probrati a urovnati složitou látku procesní.

Jedná-li se pouze o provádění důkazů, tedy, jak bylo již shora uvedeno, má soudce k příkazu činným stejně jako soudce dožádaný, provésti důkazy připuštěné, pokud jest to dle okolnosti možno i když se žádá ze stran nedostaví a tím spíše, dostavila-li se tedy některá bez advokáta (§§ 254 a 289 c. s. ř.). Nedostavil-li se však advokát pro příhodu nepředvídatelnou, na příklad, ježto nebylo mu obesláno řádně doručeno, tedy může soud nalézající nebo pokud nebylo provádění důkazů skončeno i soudce k příkazu činným nebo i dožádaný připustiti doplnění průvodního řízení, jestliže se tím spor značně neprotáhne (§§ 289, odst. 2. c. s. ř. analogicky).

Proti usnesení, kterým bylo takovéto doplnění důkazu provedeného před soudcem k příkazu činným nebo dožádaným povoleno, vyloučen jest opravný prostředek (§ 291, odst. 2. c. s. ř.).

Naproti tomu nedostavení se strany řádně s advokátem k roku nařízenému nikoli jen k provedení důkazů před soudcem k příkazu činným (§§ 133, odst. 2., 254, odst. 1. c. s. ř.), má za následek, že se sepiše přednes strany řádně s advokátem přítomně do protokolu a že se ustanoví nový rok, k němuž se opětně obešle strana obmeškává a sice k návrhu odpůrcovu s opisem protokolu a s oznámením následků spojených s jejím opětným nedostavením se, totiž, že budou se pokládati skutková tvrzení strany dostavivší se za pravdivá, aniž bude moci strana opětně se nedostavivší dodatečně učiniti prohlášení, která měla dáti o nabízených nebo předložených průvodech (§ 254, odst. 2. c. s. ř.).

V § 254 c. s. ř. se sice praví, „nedostaví-li se některá strana k roku nikoli jen k provádění důkazů před soudcem k příkazu činným ustanovenému,“ ale poněvadž dle § 248, odst. 2. c. s. ř., musí býti strany zastoupeny advokátem v řízení před soudcem k příkazu činným, a dle § 133, odst. 3. c. s. ř., jest rok od strany zmeškán, dostaví-li se bez advokáta k procesním úkonům, pro něž jest v zákoně předepsáno příbrání advokáta, tedy jest pokládati za zmeškáný i rok nařízený před soudcem k příkazu činným nikoli jen k provádění důkazů, přijde-li sice k roku tomu strana, ale bez advokáta.

Důsledně nastane klid řízení, dostaví-li se obě strany ve sporech advokátských k jednacím rokům, ovšem kromě prvního roku, samy bez procesních zástupců advokátů, což platí i o roku ustanoveném před soudcem k příkazu činným a to nikoli jen za účelem provádění důkazů nařízeným (§§ 133, odst. 3., 170 c. s. ř.).

Mezi zvláštnosti advokátského procesu patří dále, že v poměru proti odpůrci pokládá se strana za zastoupenou advokátem i když uhasla procesní plná moc tohoto výpovědi nebo odvoláním její, dokud neoznámila odpůrci ve sporu soudním podáním, že si zřídila advokáta nového.

Naproti tomu jest povinen advokát, který vypověděl svému klientu procesní plnou moc, nikoli tedy, když klient sám mu ji odvolal, — jednati za bývalého klienta ještě po 14 dnů ode dne výpovědi čítaje, ale jen pokud jest toho třeba, aby ho ochránil před právními újmami (§ 36 c. s. ř.). Odvolal-li tedy klient sám plnou moc, není povinen jako bývalý právní zástupce vůbec pro něho jednat. Dokud tedy neoznámila procesní strana v advokátském sporu svému odpůrci soudně

zřízení nového advokáta za procesního svého zástupce, musí soud i po uplynutí oné 14 denní lhůty doručovati výměry své bývalému advokátu strany procesní, ale není tento povinen konati po 14 dnech shora uvedených nějaké procesní úkony pro svého bývalého klienta, zejména ne podati odvolání proti rozsudku takto jemu doručenému, poněvadž jen vůči odpůrci strany platí fikce zastoupení strany advokátem až do oznámeného zřízení advokáta nového (§§ 36, 93 c. s. ř., rozh. Nejv. soudu z 18. října 1929, č. j. R I 801/29, č. 815 Sbírky Soudeč. listů).

Důsledně provádění zásady v nuceném zastupování advokátském má dále v zápětí, že se přerušuje řízení sporu, zemře-li za advokátského procesu advokát jakožto procesní zástupce některé ze stran, nebo ztratí-li způsobilost stranu zastupovati pro churavost tělesnou nebo duševní nebo pro vzdálení se nebo pozbytí výkonu advokatury (§ 20 adv. ř.). Toto přerušení trvá, pokud strana si nezřídí nového advokáta, a pokud tento neoznámí odpůrci procesnímu své zřízení, žádaje současně u soudu, aby ve sporu se pokračovalo (§ 160 c. s. ř.).

Také procesní odpůrce může zažádati u procesního soudu, aby strana, pozbyvší takto advokátského zastupování, si zřídila jiného advokáta ve lhůtě současně soudem jí dané, a neuposlechne-li tato, tedy jest pokládati řízení pro lhůtě oné za zahájeno, a stihnou obmeškalous stranu právní újmy, stanovené zákonem pro případy, že nebyl zřízen advokát v procesu advokátském, a jmenovitě jest odmítnouti podání, učiněná pak bez podpisu nového advokáta (§§ 37, 160, 399 c. s. ř.). Podobně zemře-li během svého advokátského sporu osoba osvobozená od povinnosti zřídit si advokáta (advokáti, notáři, soudcové), bude to mít v zápětí přerušeni řízení, kdežto pouhou ztrátou tohoto privilegia z trestu nastalým, se řízení nepřerušuje (§§ 160 a 28, odst. 2. c. s. ř.), ale musí si zřídit pak osoba privilegium to ztrativší advokáta pro další řízení. Jinak nemá však smrt procesní strany zastoupené advokátem nastala za řízení, nebo smrt jejího zástupce zákonného nebo ztráta oprávnění jeho stranu zastupovati, ani ve sporech advokátských v zápětí přerušeni řízení a to ani tehdy, byl-li advokát ustanoven straně za zástupce chudých, neboť smrtí chudé strany zaniká sice právo chudých propůjčené jí ovšem jen pro její osobu, ale nikoli plná moc daná od ní advokátovi jako procesnímu zástupci, ovšem zastupuje on pak v dalším průběhu pozůstalost chudé strany již jako placený zástupce na účet pozůstalosti, pokud neodvolali právní nástupcové zemřelé chudé strany procesní plnou moc advokátovi od této danou (§§ 35, 68 c. s. ř.). Po smrti strany procesní mohou však její právní nástupcové nebo zástupce zákonný zřízený straně pozbyvší procesní způsobilosti nebo nový zákonný zástupce zřízený jí místo zákonného zástupce pozbyvšího způsobilost stranu zastupovati, kdykoli plnou moc procesnímu zástupci odvolati (§ 35 c. s. ř.). V ostatních směrech platí však i pro advokátský proces předpisy dané pro zmocněnce procesní, a jmenovitě zůstává strana páнем sporu (§§ 26 až 29 c. s. ř.).

Jest tedy strana i v procesu s nuceným zastupováním advokátským oprávněna, aby se dostavila se svým procesním zástupcem advokátem k spornému jednání soudnímu, a aby tam činila prohlášení ústní sporu se týkající vedle advokáta s tím právním účinkem, že odporují-li si doznání a jiná skutková prohlášení její s údaji advokátovými, tedy že jest přihlížeti k údajům strany procesní, pokud ona ihned opravila přednes svého zmocněnce advokáta (§§ 26 a 34 c. s. ř.).

Jakožto pán sporu může procesní strana i v advokátských procesech samostatně disponovati v sporu zpětvetím žaloby, smírem, uznáním nároku a podobně, jsouc pouze vázána ohledně formy, že nestalo-li se tak před soudem ústně, nýbrž písemným podáním, tedy že musí podání takovéto ve sporu advokátském býti opatřeno podpisem advokáta (§§ 34 a 75, č. 3 c. s. ř.).

Od tohoto tak zvaného absolutního procesu advokátského jest odlišovati pouhé relativní nucené zastoupení advokátem ve sporech majetkových hodnoty přes 2000 Kč, projednávaná až do 5000 Kč v první stolici u okresních soudů, kdež strany mohou osobně tyto právní spory sice projednávat, ale chtějí-li se dáti procesním zástupcem zastupovati, tedy musí si u soudů, v jejichž sídle jsou usídleni nejméně dva advokáti, zříditi za procesního zástupce jen advokáta. Poněvadž zákon praví všeobecně, že v takovýchto případech jest přípustiti za zmocněnce jen advokáty, tedy vztahuje se předpis ten i na první roky a na řízení před soudem dožádaným (§ 29 c. s. ř.).

Prokurista jest oprávněn v obchodních sporech zastupovati svého šéfa pokud se nejedná o spor s nuceným zastoupením advokátským a nepotřebuje se vykázati plnou mocí procesní (čl. 42 obch. z.).

Nucené zastupování advokáty jest výslovně předepsáno pro řízení odvolací, tedy jak před krajskými soudy jako druhou stolicí nad rozsudky podřízených jim soudů okresních, tak i před vrchními soudy jako odvolací stolicí z rozsudků vydaných od krajských soudů jako soudů procesních (§§ 461, 463, odst. 2. c. s. ř., §§ 3 a 4 j. n.). Také písemné rekursy proti usnesením musí býti opatřeny podpisem advokáta (§ 520 c. s. ř.).

Výjimku připouští zákon pro okresní soudy v ten způsob, že strany advokáty nezastoupené mohou dáti své rekursy proti usnesením okresních soudů v civilních sporech také do soudního protokolu, a dále že odvolání proti rozsudkům těchto soudů lze taktéž dáti do soudního protokolu, ale jen v místech, kde nesídlí aspoň dva advokáti (§§ 520, 465 c. s. ř.). Písemné rekursy a odvolání musí tedy vždy býti podepsány advokátem.

Jestě mnohem dále jde zákon o pracovních soudech ze dne 4. června 1931, č. 131 Sb. zák. a nař., který vejde v platnost dnem 1. lednem 1932, zejména místo posavadních soudů živnostenských, a dle něhož lze podati odvolání proti rozsudkům soudů pracovních písemně neb ústně do protokolu nejen u pracovního soudu, nýbrž, nebydlí-li strana v jeho obvodu i u pracovního (okresního) soudu jejího bydliště, aniž je třeba podpisu advokátova v odvolacím spisu, a mohou se pak v řízení před odvolacím soudem strany dáti zastupovati i osobami nenáležejícími advokátskému stavu, takže jen pro dovolací (revizní) spis a odpověď dovolací jest předepsán podpis advokátův (§§ 29, 33, 34, 43 cit. zák.).

Také podle § 30 zákona o živnostenských soudech ze dne 27. listopadu 1896, č. 218 ř. z., jehož platnost přestala dnem 1. ledna 1932, nebylo přikázáno pro řízení odvolací proti rozsudkům soudů živnostenských zastupování advokátské, ani rekursy nepotřebovaly podpisu advokátova, a bylo lze je podati též do protokolu u soudu živnostenského, proti jehož usnesení směřovaly (§ 31 cit. z.). Pro řízení před soudem Nejvyšším platí bezvýjimečně předpis, že musí býti opatřeny podpisem advokáta dovolací spisy i odpovědi dovolací jakož i dovolací stížnosti, a rovněž musí býti strany zastoupeny advokáty při ústním jednání dovolacím, je-li výjimečně ustanoveno (§§ 509, 463 c. s. ř.).

Přezkoumání rozsudků civilních ve vyšších stolicích však nevaří, dostaví-li se strany k ústnímu jednání za tím účelem nařízenému bez advokátů, jsou však tím vyloučeny z ústních přednesů (§§ 463, 481 a násl. c. s. ř.).

Některé spory projednávatí jest však hned již v první stolici u vrchních soudů, ba přímo u soudu Nejvyššího, a ovšem vztahuje se na spory takové bezvýjimečně předpis o nuceném zastupování stran procesních advokáty (§ 27, odst. 1. c. s. ř.).

Jsou to žaloby o náhradu škody způsobené osobám, které byly neprávem trestními soudy odsouzeny, a jest pro ně příslušným jako výhradně sudiště vrchní soud nadřízený soudu trestnímu posleďně v oné

věci trestní rozhodnuvším (§ 5 zák. ze dne 21. března 1918, č. 109 ř. z.), jakož i žaloby syndikátní o náhradu škody, způsobené straně soudcovskými úředníky přestoupením úřední povinnosti při výkonu jejich úřadu, kteréžto spory rozhoduje v první stolici vrchní soud, v jehož obvodě má své sídlo soud, který nebo jehož úředník porušil právo (§§ 1 a 8 zák. ze dne 12. července 1872, č. 112 ř. z.).

Žaloby o zmatečnost a o obnovu podati jest u soudu odvolacího nebo docela u soudu dovolacího tehdy zejména, bere-li se v odpor pouze jen právoplatné rozhodnutí nebo rozsudek oné vyšší stolice (§ 532 c. s. ř.).

Zdánlivá příkrost zákonných předpisů o nuceném zastupování procesních stran advokáty jest podstatně zmíněna tím, že nemajetným stranám příznána jest možnost vyžádati si povolení práva chudých pro zamýšlený spor od příslušného soudu procesního, s čímž jest také spojeno zřízení bezplatné advokáta k zastupování stran, což jest protějškem výsady plynoucí stavu advokátskému z toho, že mu byla zákonem zaručena účast na civilních sporech odpovídající významu a důležitosti jeho.

Karel Křepelka.

(Veledůležitý vědecký spor.) V posledním čísle Sborníku věd právních a státních (roč. XXXI, 1931) uveřejňuje doc. Karlovy university Dr. Jos. Tureček „Úvahu o učebnici dějin církevního práva“, která týká se učebnice*) profesora Komenského university Dra Vratislava Buška, a úvaha ta zabírá celých 120 stran. Kdo zná jen poněkud poměry, které panují u nás v literárním oboru právnickém, kde téměř nikdo nepíše vědecké posudky, a jsou-li výjimečně napsány, nikdo je neče a nekupuje, musí užasnout nad touto naprosto neobvyklou důkladností a rozsáhlostí oné „Úvahy“ a tázati se, proč by právě Buškova kniha měla býti tak důležitou literární událostí, že vůči ní dlužno opustiti obvyklé jinak ležerní stanovisko, které zaujímají ti, kdož svým životním povoláním povolání jsou, aby se zajímali o nové zjevy ve svém vědním oboru a zájem ten v krajních případech dali najevo vědeckými recenzemi o nich.

Turečkova „Úvaha“ je naprosto odmítavá a nepříznivá posuzovatelému dílu. Pisatel těchto řádků považuje se za posledního, který by byl oprávněn rozsuzovati tento učený spor, poněvadž mu chybí nejen příslušné hluboké vědomosti, nýbrž i zájem o podobné speciálnosti, jež jsou předmětem tohoto sporu. Nemýlí se také, domnívá-li se, že oba učenci, ve sporu jsoucí, asi se stejně výše budou pohlížet na nevzdělaného zástupce normativní teorie, který vždy jen scholastickými „obecnostmi“ se zabývá a proto nemá pokdy starati o speciality a obdivovati se jim. Proto, vyhýbaje se moudře všem odbornostem, které by lehce mohly odhaliti jeho nevzdělanost, chce zde nadhoditi jen několik povšechných, jemu dostupných problémů, které si za četby oné úvahy uvědomil. Kritik vytýká kritizovanému autorovi, že prý provádí to, co jsem kdysi já nazval „citační politikou“, totiž, že podle osobních, nikoliv věcných zřetelů uvádí, pokud se týče ignoruje autory a jednotlivá jejich díla. To je zajisté vada, která nestává se menší ani skutečností (kritikem bohužel výslovně nevzpomenutou), že kritizovaný autor nemůže býti pro obor domácí literatury pravovědecké považován za originálního vynálezce této citační taktiky, nýbrž že jde o zjev u nás obecně známý a často se vyskytující: autor totiž, který z toho či onoho důvodu zanevře na jiného autora, přestane ho okamžitě citovat, předstíraje čtenářům — má-li jaké, ať už dobrovolné, nebo aspoň nucené (jako na př. posluchače) — jeho absolutní neexistenci. Kdyby byl tázán, proč tak činí, odpověděl by asi, že ve svých spisech cituje zásadně jen dobré spisy a ne takové, které považuje za špatné a bezcenné — asi tak jako v cestovních prů-

*) Učebnice dějin práva církevního (Knih. právn. fak. univ. Komenského, sv. 23), v Bratislavě, 1929.

vodcích uváděny bývají jen do bré hotely a restaurace. I pisateli těchto řádků stávalo a stává se ještě dodnes něco podobného v domácí literatuře; pamatuje se na př. na konkrétní případ, který týkal se jeho spisu „Soudobý zápas o nové mezinárodní právo“.

Druhý problém, který pisateli těchto řádků při četbě Turečkovy „Úvahy“ maně napadl, týkal se pravděpodobného nejvyššího počtu čtenářů, kterého úvaha, jež jistě stála mnoho práce a času, v nejpříznivějším případě může dosáhnouti. Uvážíme-li bédné poměry, které v našem právníckém písemnictví jsou s dostatek známy a předmětem oprávněných stesků jak autorů, tak nakladatelů a knihkupců, pochopíme zajisté, že pisatel neodvažuje se ani sděliti výsledek své úvahy o onom problému veřejnosti. Ale tolik káže mu čtenářská poctivost aby aspoň přiznal, že v nejpřísnějším slova smyslu ani sama sebe by do onoho počtu počítati nesměl.

Třetí a poslední problém, vybavený četbou oné „Úvahy“, týkal se otázky reformy studia právníckého. Pisatel těchto řádků odedávna chová jisté pochybnosti o tom, zda-li význam a hodnota toho, čemu se obecně říká „církevní právo“, toho nezbytně zaslukují, aby toto církevní právo nadále bylo samostatným vědním a zkušebním oborem na našich právníckých fakultách. Při vši své nevzdělanosti a neznalosti detailů uvědomoval si, že toto církevní právo, pokud je chápeme jako historickou disciplínu, tvoří jen malou část celého ostatního historického oboru na našich fakultách tradovaného, a že tudíž dlužno časový rozsah jemu speciálně studijními řády věnovány jakž takž dostati do nějakého spravedlivého poměru k celkovému rozsahu právníckých studií vůbec. Uváživ dále, že Turečkem kritisovaná učebnice Buškova (čítající podle údaje kritikova na str. 509, stran VIII a 197) zabývá se pouze dějinami církevního práva, tedy jen částí onoho speciálního oboru, dospěl k názoru, že jako „učebnice“ jest vzhledem k čtyřletému trvání právníckého studia u nás rozhodně poněkud předimenzována. Přes to vytýká kritik autorovi ještě neúplnost textu. Na stránce 571 totiž, hned po tom, když mu byl kritik vytknul, že zaměňuje platnost a působnost zákonů (a uvrhl ho tak do podezření zajisté naprosto neodůvodněného, že jest snad dokonce stoupcem normativní teorie, staraje se o takové lapálie, jako jest na př. tvrzení oné teorie, že mluviti o „působnosti“ norem má jen tehdy smysl, když ji právě zaměňujeme — na roveň stavíme — s pojmem „platnosti“), přechází k výtece nepoměrně závažnější, že totiž Bušek na str. 97 své učebnice praví:

„Podle konkordátu wormského, potvrzeného I. koncilem lateránským r. 1123, měla se volba biskupská díti kanonickým způsobem. Panovníkům ponechána investitura pouze k říšským regáliím...“, že však, jak kritik dodává, v onom konkordátu se výslovně upravuje volba a investitura nejenom biskupů, ale i — opatů! Mluví se v něm o *electiones episcoporum et abbatum Teutonicí regni, qui ad regnum pertinent* a o přijetí regálií tím: kdo byl *electus* *). Obsazování opatských míst nelze dokonce na tehdejší dobu podceňovati. Jestliže se systematicky nehodil výklad o opatech na citované místo, mělo býti na konkordátní normy pamatováno jinde **).“ Na to praví pisatel těchto řádků: Jestliže se skutečně má žádati na normálním posluchači práv (a jemu je patmě Buškova učebnice určena), aby se během svého studia zabýval takovými podrobnostmi a snad dokonce je memoroval pro zkoušky, pak by trvání právníckých studií nesmělo trvati pouze čtyři, nýbrž při nejmenším čtyřicet let!

F. W.

*) „ed Walter, Fontis juris ecclesiastici antiqui et hodierni, Bonae 1862. str. 75, číslo VIII.“

***) „Na str. 109 při volbě opatů měla býti zmínka o wormském konkordátu.“